

SIMPOZIONUL INTERNAȚIONAL CU TEMA: „CALUL ȘI CĂRUȚA ÎN EPOCA FIERULUI PREROMANĂ DIN CENTRUL ȘI SUD-ESTUL EUROPEI (OTZENHAUSEN, 11-15 DECEMBRIE 1984)”.
11-15 DECEMBRIE 1984)

Institutul de Pre- și Protoistorie și de Arheologie a Asiei Anterioare din cadrul Universității Saarland-ului din Saarbrücken, de sub conducerea prof. dr. Rolf Hachmann, a organizat în intervalul de la 11 la 15 decembrie 1984 la Academia Europeană de la Otzenhausen, la circa 500 km de Saarbrücken, un Simpozion internațional, cu tema „Calul și căruța în epoca fierului preromană din centrul și sud-estul Europei”.

La acest Simpozion au participat circa 30 specialiști din opt țări ale Europei, respectiv din Anglia, Belgia, Bulgaria, Franța, Luxemburg, Republica Federală Germania, România, și Ungaria. Din România am fost singurul participant, beneficiind de faptul că mă aflam în Republica Federală Germania în perioada respectivă, ca invitat al Comisiei Romano-Germane din Frankfurt a. M. În acest scop am plecat la Saarbrücken în după amiaza zilei de 11 decembrie, unde după o scurtă vizită la Institutul de Pre- și Protoistorie și de Arheologie a Asiei Anterioare, pe care îl cunoșteam din anii anteriori, ca invitat al prof. dr. Rolf Hachmann, m-am deplasat, împreună cu ceilalți participanți, la Academia Europeană din Otzenhausen, instituție cunoscută pentru găzduirea diferitelor manifestări cu caracter internațional.

Datorită faptului că în ziua de 13 decembrie, orele 18, urma să țin o conferință despre cultura Cucuteni la Comisia Romano-Germană din Frankfurt a. M., nu am putut rămâne la Otzenhausen decît pînă la ora prinzului din această zi. Așa se explică faptul că, în cele ce urmează, mă voi referi cu mai multe detalii la comunicările la care am fost prezent, limitîndu-mă pentru rest a menționa doar titlurile acestora.

În partea introductivă, după cuvîntul de deschidere al Simpozionului, rostit de prof. dr. Rolf Hachmann, a urmat salutul prof. dr. Peter Robert Franke, decanul Facultății de filosofie a Universității Saarland-ului din Saarbrücken, profesor de istorie veche și reputat numismat, care, în cuvîntul său, o adevărată comunicare, s-a referit la reprezentările de cai și căruțe, îndeosebi de pe monedele din spațiul tracomacedonean, cu analogii și în alte zone din Balcani și Orientul Apropiat, precum și la coiful cu coarne de bou, simbol atestat numismatic al unor regi macedoneni, a cărui tradiție s-a păstrat și mai tîrziu, pînă în vremea eroului albanez Skanderberg din sec. XV. La rîndul său, prof. dr. Hummel, președintele Universității Saarlandului din Saarbrücken, după ce, în salutul său, a arătat că această Universitate are legături nu numai cu vestul, ci și cu estul Europei, respectiv cu Sofia, Varșovia, Tbilisi și Moscova, a accentuat asupra importanței colaborării internaționale pentru pace, precum și asupra necesității cercetării interdisciplinare.

Au urmat apoi comunicările participanților la Simpozion, însoțite de proiectii și urmate de discuții, din care desprindem următoarele constatări:

1) Îmbîlînzirea reprezintă o parte a procesului domesticirii, proces complicat, care nu a avut loc numai într-un centru, în faza inițială coexistînd forma sălbatică și cea domestică, iar în ceea ce privește calul, ilustrat pînă astăzi și prin unele specii sălbatice, a fost la început îmbîlînzit, trăind în turme și apoi domesticit, fiind folosit pentru călărie și tracțiune (prof. dr. Sándor Bökönyi, Budapesta). La discuții autorul a admis că sînt dovezi pentru cai domesticiți în mileniul IV î.e.n. în centrul și sud-estul Europei.

2) Diferite aspecte tehnice ale evoluției carului ușor, cu două roți, pentru doi cai, precum și pentru patru cai, în vechea Chină, înainte de dinastia Han și apoi în timpul acestei dinastii, scoțîndu-se în evidență progresul realizat atît prin modalitățile adoptate pentru o mai mare stabilitate, cît și prin montarea roților, la exterior, la părțile laterale ale carului (dr. Magdalene von Dewall, Heidelberg).

3) Menționarea calului în inscripțiile din Orientul vechi de la sfîrșitul mil. III și începutul mil. II î.e.n. prezintă interes, cu toate dificultățile de datare, de altfel ca și ilustrarea din punct de vedere arheologic a cailor și carelor de luptă la hititiți, mesopotamieni și egipteni din mil. II și prima jumătate a mil. I î.e.n. (prof. dr. B. Hrouda, München).

4) În vechea Europă sînt dovezi arheologice din mil. IV și III î.e.n. relativ la calul domesticit și care, respectiv în culturile din cele trei perioade, denumite de autor A (Srednii Stog II), B (morminte în gropi) și C (morminte cu catacombe), precum și în culturile corespunzătoare în timp din centrul și sud-estul Europei, fiind atestat, printre altele, în aceste teritorii pentru vremea în discuție rolul calului și carului în cult și ritualul funerar (prof. dr. Jan Lichardus, Saarbrücken).

5) Calul domestic se întîlnește în Grecia în Helladicul mijlociu și tîrziu (epoca miceniană) și apoi masiv în perioada mormintelor regale de la Micene, fiind atestat arheologic, printre altele, prin reprezentări de care de luptă, precum și prin saibe de os, care, în comparație cu piesele corespunzătoare din Ungaria, România și Uniunea Sovietică, prezintă anumite deosebiri, punîndu-se în discuție, cu acest prilej, atît conceptul de cultură miceniană, cît și problema spațiului micenian sau a influențelor civilizației miceniene în teritoriile apropiate ori mai îndepărtate (prof. dr. Rolf Hachmann, Saarbrücken).

6) În epoca fierului din bazinul carpatic și regiunile vecine sînt atestate în mod cert, prin resturile osteologice păstrate, speciile de cal răsăritean (scitic), iliric și trac, acesta din urmă foarte apropiat de cel iliric însă cu înălțimea ceva mai mare, recomandîndu-se, în schimb, prudență pentru interpretarea speciilor de cai atît după reprezentările artistice de pe produsele torcice din vremea respectivă, cît și în contextul în care caili au fost achiziționați din alte părți, respectiv din Veneția pentru zonele de vest ale Greciei sau din Carpați, așa cum s-a putut constata pe baza analizelor osteologice (prof. dr. Sándor Bökönyi, Budapesta). Discuțiile care au urmat s-au referit la specia de cal de la Seuthopolis, pusă în legătură cu grupul estic din Tracia din sec. IV-III î.e.n., nu numai cu cel scitic.

7) O problemă aparte, a „capetelor de cai cu coarne” a fost pusă în legătură cu piesele de aur din tezaurul de la Băiceni (jud. Iași), din sec. IV î.e.n., respectiv brățara spiralică și restul de colier, ambele terminate cu capete de cai cu coarne, denumite ca atare după O. Jansé (IPEK, X, 1935), în sensul că este vorba de capete de cai cu măști de bovidee, ca la Pazyrik în Altai, unde, în solurile înghețate, s-au conservat măștile din piele de pe capetele cailor din mormînt, în sprijinul acestei interpretări putînd fi invocate și asemănarea dintre aceste capete de cai și altele de acest fel de pe unele piese ale acestui tezaur (prof. dr. Mircea Petrescu-Dimbovița, Iași).

8) La nord de Alpi se cunosc descoperiri de care cu patru roți din morminte, depozite și așezări din Hallstatt-ul C și D și La Tène-ul timpuriu, precum și cu două roți, cu funcție de luptă, în La Tène-ul mijlociu și târziu, carul preluat în această zonă a Europei din acea mediteraneană a avut, după autor, și rol de cult (prof. dr. Alfred Haffner, Kiel).

În alte comunicări, la care nu am mai putut asista, din motivul mai sus-menționat, s-au mai pus în discuție următoarele teme :

1) Carul ca element al culturii morților în Hallstatt (docent dr. G. Mansfeld, München).

2) Care și cai în sec. V î.e.n. în Ardenti din Belgia (dr. A. Cahen-Delhaye, Bruxelles).

3) Considerații tehnice relativ la carul de la Theley (prof. dr. Alfred Haffner, Kiel).

4) Morminte cu cai din La Tène-ul timpuriu din nordul Franței: probleme cronologice și sociologice (dr. J.-P. Demoule, Paris).

5) Sacrificiile de cai în mormintele tracice (docent dr. M. Čičikova, Sofia).

6) Calul și carul în ideologia regală tracă (docent dr. D. Popov, Sofia).

7) Mitul hîpic în Tracia (docent dr. I. Marazov, Sofia).
La sfîrșitul Simpozionului, după discuții, s-au tras concluziile de către prof. dr. R. Hachmann.

În încheierea acestei dări de seamă asupra prestigioasei manifestări științifice, organizată în foarte bune condiții de prof. dr. Rolf Hachmann și colaboratorii săi de la Institutul de pre- și protoistorie și Arheologie a Asiei Antice a Universității Saarland-ului din Saarbrücken, ținem să relevăm climatul de colaborare și înțelegere din tot timpul lucrărilor, care a contribuit la strîngerea relațiilor științifice dintre participanți. De asemenea, din convorbirile purtate cu prof. dr. Rolf Hachmann a reieșit interesul său, în continuare, pentru activitatea arheologilor români și, îndeosebi, a aceluia care în calitate de bursier al Fundației Humboldt, la recomandarea sa, au beneficiat în timpul stagiilor la Saarbrücken de îndrumarea și sprijinul său. Totodată, din convorbirile purtate cu prof. dr. Jan Lichardus, care, împreună cu prof. dr. Rolf Hachmann, efectuează săpături într-un *tell* din Bulgaria, a reieșit interesul său pentru neo-eneoliticul balcanic-dunărean, în special pentru cultura Gumelnița, fiindu-i necesară o perioadă de documentare și în România.

În afară de acestea, în urma discuțiilor avute cu arheologii bulgari M. Čičikova, D. Popov și I. Marazov, m-am informat asupra celui de al IV-lea Congres internațional din 1984 de la Rotterdam, la care au participat numeroși specialiști bulgari.

MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA